

Berättarkväll 5 februari 2020

*På scenen och bilden:
Sonja Jonasson och
Ingvar Nilsson
flankerade av Barbro
och Kjell Wihlborg.*

Lätt nostalgiskt om nybyggarnas 60-tal

Det var under vårt "ljuva 60-tal" som det började byggas på de bördiga åkrarna i Oxie. Tomter fördelades av kommunordförande Gustaf Pålsson, som i en liten landsbygdskommun inte uppbar en så fin titel som kommunalråd. Samtidigt stod den gamla socknen in för att tillsammans med andra utanför Malmös yttre ringväg samlas ihop under stadens kommando. Det kan te sig avlägset i tiden, men den här kvällen flyttades 93 ivrigt lyssnande besökare tillbaka av berätterskan Sonja Jonasson. Hon sekunderades av den minnesstarke 98-åringen Ingvar Nilsson, som med inkorporeringen 1967 fick mer fritid. Kommunuppdragen sinade nämligen. Men Ingvar var med när de leriga tomterna fördelades.

"Staboarna" hade barn som fick leka på någon innergård. En grön våg kunde skönjas som blev till förskräckelse, något tsunamibetonad, för stadens kommunalråd, när folk drog iväg till grannkommunernas villor och trädgårdar.

Oxie och Käglinge

Den här kvällen drogs som förr i tiden en tydlig gräns mellan Oxie och Käglinge i och med att Kjell och Barbro Wihlborg med 213 bilder skildrade den tidens villabyggande i Käglinge. Det var en gång så att landsbygdskommunen från självhushållningens tider inte hade så mycket med varandra att göra. Oxieborna klarade sig själva och Käglinge tydde sig till Glostorp i det kyrkliga och hade egna handlare. När Sonja och Ingvar för barnens skull började tänka grönt, blev det kontakt med Oxie som oftast företrädades av socialdemokraten Gustaf Pålsson. Men det skulle bli mycket också med Oxie-stinsen Bertil Håkansson, som satt på kommunuppdrag för dåvarande Folkpartiet. Mycket vilade på deras samarbete, när det nya Oxie började utvecklas. Bertil skulle också bli en nära granne till Sonja och Ingvar. Till Bertil i gamla järnvägsstationen gick man mellan kl 14-16, om man skulle hämta post.

Tre banker

Oxie hade på den tiden tre banker, idag bara, som Sonja sade, "ett hål i väggen". Men pengar var det inte så gott om, när paret Jonasson var ungt och i början av sina yrkesverksamheter. Det var visserligen inte så stora belopp på den tiden, men kronorna hade värde. Oxie Härads Sparbank sade sig inte ha utrymme för villalån men Gustaf Pålsson pekade på möjligheter hos dåvarande Göteborgsbanken. Några tusenlappar för en tomt skulle i dagens köpvärde röra sig tio gånger så många enligt Kungl Myntverket. Men var hittar man några kvadratmeter tomt idag för 70 lakan? Adressen blev i början Gamla Lundavägen.

Oxie hade ett centrum vid kyrkan, där det fanns både vita, röda och gula skolan, affär och kafé, bank och kommunalkontor. Här fanns en duktig trädgårdsmästare, men Ingvar Nilsson, själv en odlingsman, anade att ett litet företag i en sådan bransch inte skulle kunna bli långlivat. Ändå var det långt före de stora affärskedjorna. Vi hade en "Nisse Bryggare", Nils Jönsson, vid Gamla Svedalavägen. Han distribuerade öl och vatten en tid före storköpens drickabackar. Sådant var trevligt.

Skolor och skolbarn

Det skulle bli en "centralskola" som Ingvar Nilsson, ordförande i gamla skolstyrelsen, kunde intyga byggdes för liten på grund av några underliga bestämmelser. Att det skulle bli fler unga familjer och därmed fler skolbarn tilläts man inte räkna med. De gamla skolorna i kyrkbyn hade utedass och ingen gymnastiksal. Sonja som blev gymnastikledare i Sockerbruksgården och har jagat svett ur många oxiebor välkomnade förstås bättre villkor för barnen.

Gemenskap vid Blankebäcken

Men barnen hade det bra, kyrkan ordnade lek bl.a. i Bunkeflo med en ung präst, som så småningom skulle bli en uppmärksammar ärkebiskop. K.G. Hammar var namnet. Man träffades kring gemensamma angelägenheter som t.ex. att rensa Blankebäcken, när den stora kommunen svek. Med korb och någon valfri styrketår blev det minnesvärda tillfällen, när Oxie-stinsen flaggade "tåg ut" med krattor och spadar. Någon stadsbuss fick man inte på länge, det fick duga med en ryckig SJ-buss. Ett centrum byggdes i början av 80-talet och då började kommunikationerna att likna storstad även för utkanterna.

Ett sista "original"

Fritjof Berggren, född 1894, handlade med höns och gäss och hyste dem i bodar med soffa och fätölj, där Centrum sedan skulle byggas. Han blev känd för att köra så sakta med en liten lastbil att han inte fick hållas på motorvägen, men han vinkade och hejade på alla. Kanske lantbygdernas sista "original", sådana som knappast utvecklas i en digital värld. Berggren fick flytta på sig och sitt fjäderfä för centrumbyggnaderna och dog 1988.

Alla självbyggare minns förstå "Grus-Ville", Vilhelm Nilsson med den stora lastbilen, som körde fram, när grus skulle levereras eller jordmassor flyttas.

Bostad i huspaket

Annars var det en tid då självbyggarna hjälpte varandra och egnahemsrörelsen utvecklades både i Oxie och Käglinge. Att Käglinge hade en aktiv murare som ibland murade och ofta gav goda råd visade bilderna. Sven Henriksson på Rönnebjersvägen var det namnet. Paret Wihlborgs bildmagasin berättade om ett sätt att bygga, gjuta bottenplatta, mura tegelstenar i skorsten och väggar och dra ledningar som ingen ger sig på idag, nu när husen kommer i paket, ungefär som stora monteringsfärdiga IKEA-lådor.

Sonja och Ingvar fick fantasin att fungera bakåt i tiden och det var roligt. Tangerad rekordpublik dessutom!

Text: Per Ragnarson

Kvällens bildarrangemang:

Kjell Wihlborg

*Ingen tillfällighet att
Käglinge har en gata,
Leragersgängen, historiskt
döpt av Gustaf Pålsson.
Så började det för
nybyggarna.*

„**Fotnot: 1)** "Ljuva sextital" är en berättande sång skriven av Benny Andersson, Stikkan Anderson och Björn Ulvaeus, och ursprungligen inspelad med Brita Borg 1969.

